

Welkom in Nederland

‘Een verbod is een signaal van gebrek aan vertrouwen in de burger’

Van paddoverbod tot rookverbod, van hangverbod tot vuurwerkverbod. Steeds vaker grijpt de overheid naar een verbod om problemen aan te pakken of doelstellingen te halen. Slaan we te ver door? re.Public peilde de mening onder ambtenaren.

Tekst pieter.verbeek@republic.nl

Beeld

.....

Wil je in de kroeg een sigaretje bij je biertje? Sorry verboden. Slecht voor het barpersoneel. Lekker in het zonnetje een jointje opsteken in het centrum van Spakenburg? Zit er niet in. Dat is sinds kort daar niet meer toegestaan. Misschien wat rondhangen met vrienden op straat? Op een groot aantal plekken in het land word je weggestuurd en wacht je ook nog eens een boete.

De lijst verboden in Nederland groeit maar door, zo lijkt het. Van ethische verboden voor gedragsverandering (roken, drugs) tot repres-

sieve verboden om overlast tegen te gaan. Een aantal haalde het net niet, zoals het boerkaverbod en sommige zijn al weer opgeheven, zoals het verbod op pitbulls. Maar het aantal verboden is de laatste vijf jaar aanzienlijk toegenomen. Zo werd roken verboden, eerst op de werkplek en nu ook in de horeca, mag bedelen niet meer in verschillende stadscentra, en is op verschillende plekken blowen op straat en voor jongeren het drinken van alcohol strafbaar. Coffee-shops mogen niet meer in een straal van een paar honderd meter van scholen softdrugs verkopen en verder worden jongeren van straat geweerd door avondklokken en hangverboden. Oude Pekela had daar overigens in 2005 een eigen variant op, een hangverbod voor een groepje ouderen, dat winkelend publiek in een winkelcentrum belemmerde. Het meest actueel is het tijdelijke huisverbod, waarmee gemeenten gezinsleden die een bedreiging vormen voor partner of gezin tien dagen kunnen weghouden van huis. En natuurlijk is er sinds vorig jaar het paddoverbod. Volgens de lezers van re.Public het meest onzinnige aller verboden. Alle geestverruimende paddestoelen vallen nu onder

land der verboden

de opiumwet. Het verbod heeft tot nog toe vooral veel vraagtekens opgeleverd. Want aangezien de teelt van paddo's strafbaar is, kan iedereen met geestverruimende paddestoelen in zijn tuin dus een boete verwachten. Bovendien is onduidelijk hoe de lokale overheden het moeten handhaven. Vooralsnog richt het verbod zich dan ook op de verkopers van paddo's, de smartshops.

GIDSLAND

Wat is er aan de hand met het vrije Nederland, land met de reputatie dat 'alles kan', gidsland op het gebied van beleid voor gevoelige thema's als softdrugs en euthana-

sie? De wildgroei aan verboden baart de lezers van re.Public in ieder geval zorgen, getuige veel reacties in de enquête (zie kader Enquête re.Public): 'We slaan te ver door.' 'We sturen te veel op incidenten en vertrouwen te weinig op het gezonde verstand van de Nederlander.' 'We zetten een stap terug naar de jaren vijftig van de vorige eeuw.' Ook hoogleraar bestuurskunde en lid van het College van Bestuur van de Politieacademie Pieter Tops is de groei aan verboden niet ontgaan. 'We zijn te ver doorgeschoten met de onbekommerde vrijheid in Nederland, waarbij mensen in toenemende mate zelf verantwoordelijk zijn voor hun leven. Daar hebben we decennialang in geloofd, maar het heeft

Enquête re.Public

re.Public vroeg ruim 230 lezers wat ze vinden van het aantal verboden in ons land. 67 procent van hen ziet het aantal verboden in Nederland groeien. Evenzeveel vindt dat Nederland te veel verboden instelt. Op de vraag wanneer een overheid een verbod moet instellen, zegt 11 pro-

cent 'direct bij het bepalen van het beleid', 10 procent zegt 'alleen als al het andere niet werkt' en volgens de overgrote meerderheid (78 procent) hangt het heel erg af van de situatie en moeten er mogelijkheden zijn voor handhaving. Die extra handhaving door al die nieuwe ver-

boden legt wel een veel te grote druk op de overheid, zegt 63 procent van de ambtenaren. 66 procent twijfelt aan het effect van een verbod waarmee hij of zij beroepshalve te maken heeft. De meest onzinnige verboden volgens de re.Public-lezers: het paddooverbod (57 pro-

cent), het coffeeshopverbod (43 procent) en het vuurwerkverbod (43 procent), dat nu ter discussie aan de Kamer wordt voorgelegd. Het meest effectief: het straatverbod voor mensen die zich misdragen (70 procent) en het (tijdelijk) huisverbod (54 procent.)

duidelijk schaduwkanten laten zien. Zoals hufterig gedrag, waarbij mensen wilens en wetens overlast veroorzaken en de spot drijven met anderen. Ook kan niet iedereen even goed meedoen in onze steeds complexere samenleving en daarin het eigen leven organiseren. Om hen te helpen gaat de overheid steeds verder achter de voordeur. De terughoudendheid daarvoor verdwijnt.'

Volgens Tops zitten we nu in een fase waarin we op zoek zijn naar een nieuwe balans in onze samenleving. 'Aan de ene kant de vrijheid en emancipatie waarin iedereen wil leven. Aan de andere kant de controle en discipline. Die staan op gespannen voet met elkaar. Om in vrijheid te leven zijn collectieve afspraken nodig en moeten mensen gedwongen zijn zich aan die afspraken te houden.'

ONGEHOORZAAMHEID

Maar zomaar een verbod invoeren, dat gaat niet. Zo bleek vorige zomer bij het invoeren van het rookverbod in de horeca. Massaal negeerden cafébezoekers en -eigenaren het nieuwe verbod en het duurde maanden voordat de Inspectie Voedsel en Warenautoriteit de eerste boete uitdeelde. Hans Bennis, directeur van het Meertens Instituut en kenner van de Nederlandse volkscultuur, verbaast zich niet over die ongehoorzaamheid. 'Iets verbieden is een signaal van gebrek aan vertrouwen in de burger. Daardoor krijgt de burger op zijn beurt weer minder vertrouwen in de overheid. En dan houden we ons niet aan de verboden.'

Daarnaast kunnen Nederlanders prima zelf hun verantwoordelijkheid nemen, benadrukt hij. 'Als je wilt dat mensen minder roken omdat het slecht is voor de gezondheid moet je andere afspraken maken. Misschien moeten ze meer betalen aan verzekeringen, of moeten niet-rokers voorrang krijgen bij zie-

kenhuishulp? Het gaat erom dat iedereen zijn eigen afweging moet maken in dit soort ethische kwesties. Nu willen overheden hun ethiek in toenemende mate vastleggen in verboden, los van de vraag of die verboden voldoende draagvlak hebben in de samenleving.'

En hoe meer verboden, hoe meer overtreders. De grootste zorg van de ambtenaren, zo blijkt uit de enquête is dan ook of al die verboden wel te handhaven zijn. 'Ze worden vaak zo overhaast ingevoerd dat de handhaafbaarheid het onderspit delft', luidt een van de reacties. Staat de politie onder druk nu er meer gelet moet worden op paddoverkoop, coffeeshops bij scholen, jongeren die hangen waar het niet mag? Volgens Tops van de Politieacademie valt het wel mee. 'De meeste verboden hebben toch vooral een symbolische waarde. Het gaat om het zetten van de norm. Het is net als in het verkeer. Daar is ook een hoop niet te handhaven, maar weten mensen wel waar ze zich aan moeten houden.'

Een van de verboden die wel druk op de politieorganisatie zet is het tijdelijke huisverbod. Tops: 'In Rotterdam zijn er nu tientallen zaken geweest. Daarbij is wel de vraag ontstaan of we er extra middelen voor kunnen krijgen. Die vraag gaat nu richting de juiste departementen.'

HANDZAAM

Gemeenten zijn over het algemeen erg tevreden om via de wet te kunnen optreden tegen blowers, samenscholers en andere overlastveroorzakers. Voor de politie biedt een verbod een handzaam middel om sneller te kunnen ingrijpen, zeggen ze. De inwoners voelen zich weer veiliger, het aantal meldingen van overlast daalt. Toch

Binnenkort verboden?

Er zit nog een aantal verboden in de pijplijn. Zo bekijkt het kabinet momenteel hoe ze stiletto's in de ban kan doen, spam en gewelddadige games kan verbieden. Ook de gloeilamp wordt uiteindelijk illegaal. In de Tweede

Kamer verder ter discussie: het verbod op consumentenvuurwerk tijdens oud en nieuw, dat daar via een burgerinitiatief op de agenda is gezet. De Christen-Unie is nog voor een verbod op roken in de auto en pleit voor een landelijk

blowverbod. Het CDA wil ook af van het huidige gedoogbeleid voor softdrugs. Geert Wilders is verder voor een koranverbod en de Partij voor de Dieren pleit er voor eentje op de visonvriendelijke vissekom.

maakt lector participatie en maatschappelijke ontwikkeling aan de Hogeschool Utrecht Stijn Verhagen zich zorgen om de willekeur die kan ontstaan bij uitvoering van de verboden. Met name bij het samenscholingsverbod, zoals dat twee jaar geleden werd ingevoerd in de Utrechtse wijk Kanaleneiland. 'Natuurlijk wordt het alleen toegepast op die jongeren die bepaalde dingen uithalen en niet voor gewone mensen, maar hoe zit het met de daar tussenliggende groepen bij de handhaving? Het grijze gebied? Daar heb ik moeite mee. Mijn angst is dat straks de willekeur heerst.' Verhagen woonde zelf een tijdje in Kanaleneiland en noemt het verbod vooral symptoombestrijding. 'Ik heb van alles gezien in die wijk, schietpartijen, brandjes, maar betwijfel of een samenscholingsverbod deze problemen had kunnen voorkomen. Je lost er problemen niet mee op, je verplaatst ze alleen. De jongeren gaan ergens anders hangen. De oorzaak ligt vaak in veel complexere problematiek, zoals armoede, onderwijsuitval, gedragsproblemen. Daar moeten we meer op inzetten en tegelijkertijd repressief optreden.'

NORMEN- EN WAARDENBESEF

Onder de lezers zijn overigens ook ambtenaren die positief zijn over de verboden. David Volmer beleidsmedewerker veiligheid van de gemeente Grave werkt met een blowverbod in zijn gemeente: 'Voor de kritiek op het verbod krijgt aandacht. Onderbelicht blijft dat de meeste mensen zich gewoon aan een verbod houden.'

Ook wordt wel eens vergeten dat er juist vanuit de samenleving steeds meer om wordt geroepen, zegt Frank Bouwmeester, plaatsvervangend hoofd communicatie bij de gemeente Enschede. 'Eerst was er de roep om de terugtrekkende overheid. Nu is er een toenemende vraag om overheidsingrijpen. Ook al zijn ze niet allemaal handhaafbaar, met een verbod zwengel je wel de discussie aan in de samenleving.'

Die discussie moet dan bijdragen aan meer normen en waardenbesef bij de burger. Want

veel ambtenaren in de enquête vinden toch dat overheden en politici meer moeten vertrouwen op de eigen verantwoordelijkheid van de burger. Hoe moet het dan met de verboden? De overheid kan moeilijk een rookverbod terugdraaien. 'Misschien moeten we het net als in de rest van de wereld doen', stelt Bennis. 'Van alles verbieden en je er niet aan houden.' In Frankrijk is het roken in de horeca ook verboden, toch doet iedereen het gewoon. In Duitsland zijn er inmiddels zoveel uitzonderingen op het rookverbod dat niemand zich er aan houdt. Bennis: 'Dat klinkt misschien wat cynisch, maar uiteindelijk bekijken alleen de dingen die de mensen zelf willen.' ●

In Duitsland zijn er inmiddels zoveel uitzonderingen op het rookverbod dat niemand zich er aan houdt

Meer informatie:

[+www.antirookverbod.nl](http://www.antirookverbod.nl)
[+www.reddepaddo.nl](http://www.reddepaddo.nl)

[+koffieshop.web-log.nl](http://koffieshop.web-log.nl)
[+www.meertens.knaw.nl](http://www.meertens.knaw.nl)